

דברים

עלון מס' 744

שנה ט"ו התשע"ד

פניני הפרשה

בס"ד

יו"ל ע"י הקרן לזיווי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

התבוננות

איכה אשא לבדי מרחב ומשאכם וריבכם – כתב רש"י: מהו משאכם? הקדים משה לצאת, אמרו מה ראה בן עמרם לצאת, שמא אינו שפוי בתוך ביתו? איחר לצאת, אמרו מה ראה בן עמרם שלא לצאת, מה אתם סבורים, יושב ויועץ עליכם עצות רעות, וחושב עליכם מחשבות. עכ"ל. הדבר קשה מאוד להבנה, הרי משה רבנו מסר נפשו לכל אחד מישראל מילדותו, וכן בכל ארבעים שנה כמדובר עמד בפרץ לבטל גזירות, איך היו מסוגלים להאשימו שהיה יושב ויועץ עליהם מחשבות רעות? כדי להבין פשר דבר, נפנה להפמרת הפרשה, שם מוכיח הנביא את בני ישראל בדור החרבן ואומר "בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי". איך מגיעים לרמה כזו נמוכה של אנושיות – לכפור בטובה? ממשיך הנביא ומלמדנו: "עמי לא התבונן" – חוסר התבוננות הוא שעמד בעוכריהם. כאשר אדם אינו נותן דעתו על חסדי ה' ואינו מתעורר ומתחזק, יכול להגיע למדות הגרועות ביותר. וכן הדבר כאן, כאשר היו באים למשה לדון, מטבע הדברים היו חלק מפסידים, והיו מדברים דברים שאין הדעת סובלתן, מהוסר התבוננות. סיפר הגאון הגדול רבי מרדכי אליהו זצ"ל: פעם בא לפנינו לדין תלמיד חכם מופלג בסכסוך כספי. חכם בן ציון אבא שאול זצ"ל ביקש לנשר בין הצדדים, ואף אני נמיתי לכך משום שהיתה ממשות בדבריו, ואילו הגה"ק ר' יעקב מוצפי זצ"ל לא הסכים בשום פנים ואופן ודרש לחייב את החכם בדינו. רציתי להעיר שאין זו דעת הרוב, אבל חכם בן ציון רמז לי שלא אומר דבר. כשראה אותו חכם שעומדים להרוץ הדין נגדו ובטוח היה שהדין עמו, כי אין אדם רואה חובה לעצמו (שבת קי"ט) התפרץ וכינה אותנו 'בית דין טועין' (בבא בתרא קל"ח). ביקשתי לענות עזות, ושוב רמז לי חכם בן ציון שאשתוק וצירף קולו להכרעת חכם יעקב שיקוב הדין את ההר ויתחייב בדינו. הואיל והיה זה פסק דין להכרעתה של תורה, הצטרפתי להכרעתם, אך תהיתי בלבי שכן כאמור היה צדק במענותיו, וראוי היה לפשר בין הצדדים. כעבור שבוע, כשישבנו בדין אחר נענה חכם יעקב ואמר: "דעו לכם, שראיתי ששורה על אותו חכם קמרון גדול והדין מתוח עליו, ולפיכך למרות שהיה מקום לפשרה, אמרתי: 'מוטב שיקוב הדין את ההר מאשר צער גדול שבעתים'". תמהתי בקול: "וכי דנים ע"פ רוח הקדש וצפיה במרום? והלא אין לדיין, אלא מה שענינו ראות' (פנהרין ו'), ושוב חכם בן ציון רומז לי שאשתוק. כעבור זמן נסע אותו חכם במכוניתו וירד במורד הקסמל, איבד שליטה בסיבוב 'מוצא', מכונתו התרסקה ונחבל בכל גופו. באותו יום אמר לנו חכם יעקב מוצפי: "דעו לכם שנגזרה עליו מיתה, אבל הואיל ודנו אותו בדין קשה כבר אמרו 'אם הדין נעשה למטה, אין הדין נעשה למעלה' (דב"ר ה' ה') ו'היה יְהוָה' (יחזקאל' יח ט). נרעשתי לשמע הדברים, אבל חכם בן ציון לא הופתע ואמר לי: "ידעתי שיש דברים בננו". כעבור ארבע שנים פגשתי באותו חכם שבינתיים החלים מפצעיו ושב לניהול מוסדותיו. אמרתי לו: "ציערת תלמיד חכם ונפגעת, לך להכבד בן ציון ובקש ממנו מחילה" (היה זה כבר לאחר פטירתו של הרב מוצפי). בא לפני חכם בן ציון שאמר לו: "לא זו בלבד שהקלת בכבוד תלמיד חכם והעללת עליו שמעה בדינו, עוד השבת לו רעה תחת טובה, כי בפסק דינו הציל את חייך". וסח לו כל אותו המעשה. שאל החכם: "מדוע לא רמותם לי שום דבר?", ענהו: "אסור להניד. חלק מהכפרה היתה הכושה העלבון והצער. אבל מעכשיו תדע מהו דין תורה, ותספר זאת לכולם, ובענין הפגיעה בכבוד החכם, עליך לאסוף מנין ולעלות לקברו ולבקש ממנו מחילה".

ראשון בקודש

המהלוקת הראשונה בישראל

בין יוסי בן יועזר ליוסי בן יוחנן, כאמצע תקופת בית שני, אם סומכים את הידים על ראש הקרבן ביום טוב, מהלוקת שהתקיימה בכל תקופת הזוגות עד הלל ושמאי (עייני משנה הגיגה פרק ב' ב').

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סעדון זצ"ל

"יש לו לאדם לחשוב, בשביל מה בא לבית הכנסת? אם כדי להיפגש עם חבריו לשוחח, בודאי טוב לו שלא יבוא כלל. (הילולא דמשה" דרוש ט"ז)

עצה טובה

לא כדאי להזמין אורחים כשהבנים היקרים באים לשבת מהשיבה הקדושה, כדי שעיקר תשומת הלב תהיה רק להם. (ספר 'ואין למו מכשול').

7654216@gmail.com

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי יצחק בן רחל זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל
לע"נ ג'זיאן בת דיאמנטה ע"ה
לרפואת ישראל בן אסתר ה"ו

ה"ו

במציאותך

פרקי השקפה, הליכות חיים ואבני דרך בענייני מצוות, ממשנתו של הגאון המופלא רבי משה הלוי זצוק"ל

המכונה אינה מתפארת בהצלחתה

ממך בעיניך. ואם חכם או עשיר הוא, עליך לכבדו. ואם רש הוא ואתה עשיר או חכם ממנו, חשוב בלבך כי אתה חייב ממנו והוא זכאי ממך...". לדברי הרמב"ן, המתבונן יראה שאין לו הרבה במה להתגאות, כי תמיד ימצא שזולתו טוב ממנו בתחום מסוים שבו הוא חסר. ואדרבה, אילו יתבונן האדם במעלותיו, פעמים רבות ימצא שהוא כל כך חסר בהרבה דברים, עד שאיולות היא מצדו להתגאות. בהקשר לכך, סיפר רבנו את הסיפור המשעשע הבא:

חסיד אחד בא לרבו וביקש עצה כיצד להנצל מן הגאווה. חש הוא שאינו מצליח להשתחרר ממדה מגונה זו. אמר לו הרבי: "המתן מעט בחדרי ואענה לך". החל הרבי לקבל אנשים שבאו לחלות פניו ולקבל מברכותיו ועצותיו הנבונות. היהודי הראשון שנכנס, תלמיד חכם, ביקש סיוע בהבנת גמרא קשה שהתקשה בהבנתה. פנה הרבי לחסיד ובקשו שיאיל להסביר את הגמרא. תמה הלה:

"רבי, וכי ללמוד אני יודע?". נכנס יהודי שני. בת מבוגרת לו והריהו מבקש ברכה לישועת ה' לזיווג הגון. נענה הרבי ופנה שוב לאותו חסיד: "שמעת את מצוקתו? ברכה וייטב לו". נרתע החסיד: "רבי, וכי בעל ברכה אני? וכי צדיק אני שהקב"ה מקיים גזרותיו?". יהודי שלישי מגיע. דחוק הוא בכסף, מבקש כי הרבי יסייע לו בממון. פונה הרבי לחסיד בחביבות: "בודאי תעניק ליהודי המסכן סכום נכבד...". תמה הלה: "רבי, וכי בעל נכסים אני?". נכנס יהודי נוסף. מבקש עצה על מסחרו, ועוד אחד בעניינים שבין איש לאשתו, וכן הלאה. ובכל פעם מבקש הרבי "עזרה" מהחסיד...

הסתיימה הקבלת-קהל. היהודי ניגש שוב לרבי, ומעלה שוב את בקשתו שלא נענתה למתן עצה כדי להינצל מגאווה. ראה הרבי שהחסיד עדיין לא הבין את כל הרמזים, וגער בו: "ללמוד אינך יודע, להעניק ברכה אין בכוחך, ליעץ בענייני מסחר אינך יכול, ובמילי דעלמא הנך בור ועם הארץ ואף עני הנך... ובכן, במה יש לך להתגאות?...".

כחלק מההתבוננות בחסרון הגאווה, כיון רבנו את שומעי לקחו להתבונן מדוע באמת אין מקום להתגאות במה שאדם השיג. אם למשל אדם עמל והגיע להשגות גבוהות בתורה, למה שלא יתפאר בכך?

כתשובה לכך, ציטט את דברי המשנה במסכת אבות (פרק ב' משנה ח'): "רבן יוחנן בן זכאי קבל מהלל ומשמאי, הוא היה אומר: אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך, כי לכך נוצרת". מה כוונת הטיעון "לכך נוצרת"?

הסביר זאת רבנו במשל למכונה משוכללת שמצליחה לייצר תפוקה גדולה של כלים. המכונה עצמה, גם אם היתה לה נשמה, אינה יכולה להתפאר בהצלחתה או בחוזקה, שכן לכך בדיוק היא נוצרה. היא בסך הכל עושה את התפקיד שלשמו יצרו אותה. מי כן יוכל להתפאר ולשמוח? המהנדס שיצר אותה.

להבדיל אלף אלפי הבדלות, הקב"ה יצר את בניו רחומי, ונתן בהם נשמה טהורה קדושה ומיוחדת. כשהם מצליחים להגיע על ידי אותה נשמה לדרגות גבוהות, אין להם במה להתגאות, שכן לשם כך הם נוצרו ונשלחו לעולם, זה תפקידם בעולם. הם יקבלו על כך שכר מלא, אבל הם בסך הכל ממלאים את תפקידם. כל אדם נוצר כדי להגיע לדרגה מסוימת, ואין אחד יכול לחוש עליונות על זולתו בגלל שלא הגיע לדרגתו, שכן אפשר שהקב"ה לא יצר את חברו להיות בדרגה כמותו. מי כן צריך להתפאר בהצלחתם של הבריות? הקב"ה יוצר האדם, וכפי שנאמר "ישראל אשר בך אתפאר" (ישעיה מט, ג).

ומאחר שכל אדם נוצר ליעוד מסוים, לכל אחד יש מעלה שאין לזולתו, מעלה הנצרכת עבור המטרה שלשמה בא בעולם. וכאשר אדם יודע שלחברו יש מעלה שאין לו, יחסו אליו יהיה בהתאם. ולכן ממליץ הרמב"ן באגרתו: "וכל אדם יהיה גדול

בר וגו' (א. כה)

סרים יו"ד, לרמוז שלא היה זה לשם שמים זאת. ועל כן נחסרה כאן האות יו"ד שהיא ר"ת טובה הארץ וגו' קאי איהושע וכלב כמו

בדיה הן

תקוה

התורה, כי הגאון חזון איש אינו מכיר י. ואינו יודע עד כמה תוכל להציל ברבנות ת הדין הרבני. ובפרט כאשר עושים גיטין צות לספרדים, שפעמים רבות הגיטין יין מחמת שכותבים את שם האיש או האשה נן שפסול אליבא דהספרדים, וכיוצא. ואילו החזון איש יודע כמה יש בכוחך להציל נות ובריינות, לא היה תולה הדבר בפרנסה א". ואכן, עשה מרן כהוראת רבו, והחל כן כדיין בבית הדין האזורי בפתח תקוה. בבית בפתח תקוה, נחשף הדיין הצעיר לפער בין נזים לספרדים, הבא לידי ביטוי בפסיקה חד ת, תוך התעלמות ממסורת הפסיקה רדית. ואכן, במשך שנים רבות, זכו גדולי ת המזרח ליחס מזלזל בעיני ציבורים מים, ולא קיבלו את היחס ואת המעמד לו מקביליהם. עד שבא מרן והקים להם שם ידית בהאירו את גדולתם.

פר למשל, כי עמיתו בבית הדין בפתח ה, לא ידעו מיהו הגאון מהר"ם בן חביב, מרן היה מזכיר לפנייהם את ספרו "גט ט". על אף שהיה גאון בדורו וראשון לציון כ- 300 שנה, מחוסר היכרות הם זלזלו ידו. עד שפתח להם מרן ספר "פני יהושע" יק שלישי בסוכה), שם הוא מביא קטע ר "גט פשוט" של מהר"ם בן חביב ומציין בזה הלשון: "צא ולמד ממה שכתב גדול רונים מהר"ם בן חביב ז"ל בספר גט ט...". ואחר כך כתב: "ויאמר יהושע, עתה י במגילת ספר כתלמיד הדין לפני רבותיו קע, דנראה לעניות דעתי...". משראו אותם ס כיצד מתייחס הפני יהושע כלפי הגאון "ם בן חביב זצ"ל, קיבלו את סמכות וקויתו.